

Gerritjan van Luin

Gerritjan van Luin is zelfstandig coach en adviseur en redacteur van DNM

E-mail: gvluin@gmail.com

Onderwijsonderzoek. Een onorthodoxe introductie

Onderwijsonderzoek is belangrijk voor de verbetering van onderwijs, omdat het wetenschappelijke kennis oplevert, evidence over wat werkt en wat niet, en daarmee een belangrijke bijdrage levert in het vergroten van de effectiviteit van het onderwijs en het handelen van leraren.

Wanneer je als lezer deze zin hoofdknikkend hebt gelezen, is het tijd om Biesta's onorthodoxe introductie op onderwijsonderzoek te lezen. Want met de bewering in de eerste zin is volgens hem nogal wat mis.

Nu past bij die aanbeveling wel een waarschuwing. Biesta's boek is namelijk de vertaling van een in 2020 in het Engels gepubliceerde bundeling van een aantal eerder verschenen artikelen. Dit gegeven heeft in elk geval drie consequenties, namelijk dat de lezer de in een aantal hoofdstukken nogal dominant aanwezige Engelstalige context voor lief moet nemen, dat de relevantie van niet alle hoofdstukken helder is, en dat de samenhang en opbouw, die in andere boeken van Biesta doorgaans voortreffelijk is, in dit boek - ondanks de hoofdstukinleidingen - veel minder sterk is. Toch is er veel lezenswaardigs te vinden in *Onderwijsonderzoek*. Vooral in de eerste drie hoofdstukken maakt Biesta op een overtuigende manier duidelijk wat hem hindert aan de bewering waarmee ik deze bespreking begon.

Natuurlijk zal niemand het oneens zijn met de ambitie van onderwijsonderzoek om bij te dragen aan het verbeteren van onderwijs, maar dat zou niet moeten lopen via het zoeken naar *evidence* over wat werkt. Die zoektocht is tot mislukken gedoemd. Onderzoekskennis kan hoogstens inzicht bieden in mogelijke relaties tussen handelingen en gevolgen en nooit de garantie geven dat wanneer je A doet er ook B gebeurt. Biesta noemt dit het 'kennistekort' van het *evidence*-idee. Wat in een bepaalde onderzoeksetting gevonden is, heeft geen vanzelfsprekende geldingskracht in een andere setting: het toepassingstekort. En dan is er nog een belangrijk derde argument: het bijzondere karakter van onderwijs, dat open is (kinderen staan aan veel meer invloeden bloot dan alleen wat op school gebeurt), semiotisch (de interactie tussen leraren en leerlingen

is geen eenrichtingsverkeer maar een kwestie van communiceren en interpreteren) en recursief (de handelingen van leraren en leerlingen beïnvloeden de voortgang). 'Er kan dus nooit sprake zijn van causale relaties tussen handelingen en gevolgen.' Biesta noemt dat laatste het 'effectiviteitstekort' rond het idee van het toepassen van *evidence*.

Over effectiviteit spreken in het onderwijs vindt Biesta sowieso een problematische aangelegenheid, omdat effectiviteit 'pas betekenis krijgt in relatie tot ideeën over doel en bedoeling van het onderwijs'. Aan de vraag naar het 'hoe' (die zo centraal staat in het *evidence*-denken) gaat altijd die over het 'waartoe' vooraf. 'Onderwijs', zo stelt Biesta, 'is een praktijk met een doel en een bedoeling. Pas wanneer we een idee hebben over datgene wat we met onze arrangementen en handelingen hopen te bereiken, wordt het mogelijk om vragen te stellen over wat we het beste zouden kunnen doen'.

Vaak wordt gesteld dat het ontwikkelen van kennis een belangrijk doel is van onderwijsonderzoek. Maar dan is het wel belangrijk te weten wat we met 'kennis' bedoelen. In hoofdstuk 7 gaat Biesta uitgebreid in op wat de Amerikaanse pedagoog John Dewey met name over de relatie tussen 'kennen' en 'handelen' naar voren heeft gebracht. Dewey stelde dat er 'meer status' voor de ervaringskennis uit de praktijk zou moeten zijn en meer bescheiden pretenties voor de kennis die uit onderzoek kan worden gegeneerd'.

Die laatste vorm van kennis moet het daarna opnieuw behoorlijk verduren in het laatste, sterke hoofdstuk waarin Biesta beschrijft hoe de wereld van wetenschappelijk onderzoek inmiddels tot een kennisindustrie is verworden die aanzienlijk bijdraagt aan het creëren van een 'asymmetrie tussen wetenschappelijke en

alledaagse kennis'. Maar, zo stelt Biesta nog maar eens, 'het is een illusie om te veronderstellen dat wetenschappers een fundamenteel andere soort kennis zouden leveren dan alledaagse kennis'. Er zijn natuurlijk verschillen tussen alle vormen van kennis, maar die zijn 'contextueel van aard'.

En precies om die onderwijscontext van alledag gaat het Biesta. Immers, leraren moeten in hun eigen lokale werkelijkheid steeds opnieuw een oordeel vellen, welke handelingen daarin zinvol en betekenisvol zijn en wat de onderwijspedagogische kwaliteit ervan is. En juist daarbij kan een onderzoeker een belangrijke bijdrage leveren, zo schrijft Biesta, 'door actoren in de praktijk andere manieren van waarnemen en begrijpen te verschaffen en daarmee hun handelingsruimte te vergroten'. Creëer geen beheersingstechnologie, vertel ze niet hoe ze moeten handelen, maar 'verschaf actoren andere manieren van waarnemen en begrijpen' en biedt hen zo "meer en betere mogelijkheden voor oordelen, besluitvorming en handelen". Veel verdieping op deze 'opdracht' geeft Biesta – vermoedelijk om zelf niet al te voorschrijvend te willen zijn – overigens niet. Hij houdt het bij het voorbeeld dat je, wanneer je naar de dynamiek tussen leraren en leerlingen kijkt door een

behavioristische bril, andere dingen ziet dan wanneer die bril een emancipatorische slijping heeft of kansgelijkheid als focus heeft.

Onderwijsonderzoek is al met al een interessant boek voor (beginnende) onderzoekers: vraag je eerst af waarom en waartoe je onderzoek wilt doen, geef je rekenschap van de complexiteit van het onderwijs en vooral, realiseer je wat voor belangrijks je bij te dragen hebt. Maar ook voor leraren en schoolleiders: kom uit de 'wat werkt'-kramp, heb het vooral met elkaar over het 'waartoe' van het onderwijs, over je oordelen en je handelen en waar je onderzoek voor zou willen gebruiken. Dat Biesta geen eigenstandig boek over onderwijsonderzoek heeft geschreven, maar is ingegaan op verzoeken van zijn Engelse en Nederlandse uitgever om een verzamelboek te maken van artikelen en daarmee in zekere zin een bijdrage aan de zo door hem bekritiseerde kennisindustrie te leveren, zij hem dan maar vergeven. Hopelijk komt zo'n eigenstandig boek er nog. Het thema is er belangrijk genoeg voor.

Gelezen:

- Biesta, G. (2022). *Onderwijsonderzoek: Een onorthodoxe introductie*. Boom.

LAAT JE NIET GEK MAKEN

De Voldoende Filosofie als alternatief

Chris Rooijakkers

37,95

Nu verkrijgbaar bij
coachboeken.nl

Voldoende is het nieuwe goed

Nergens wordt de ratrace naar succes en geluk zo zichtbaar als in onze verhouding tot het werk. We hebben nooit voldoende en we kunnen nooit voldoen. Daardoor raken we verwijderd van onszelf. Dat moet anders. En dat kán anders. Dit boek neemt je mee in de belevingswereld van het werk. De basisemoties Blij-Bedroefd-Boos-Bang passeren de revue. Het zijn onze belangenbehartigers. Het wordt tijd dat we er zorgvuldiger mee omgaan en ze in gaan zetten. De Voldoende Filosofie biedt een alternatief voor het ratracedenken. Het opent een nieuw perspectief op de betekenis van 'goed werk' en laat zien hoe je dat in de praktijk kunt toepassen, als individu of als team. In onze emoties ligt de sleutel.

'Het leest als een trein. Mooie voorbeelden en een mooi pleidooi. Sommige zinnen ontroeren me.'

'De Voldoende Filosofie is een concept dat in mijn hoofd blijft hangen.'

'Ik ben al een paar keer boos geworden en dat pakte heel goed uit.'

COLOFON

DNM - De Nieuwe Meso,
Vakblad voor onderwijs en leiderschap

ISSN 2352-331X

De Nieuwe Meso is een vakblad voor schoolleiders, teamleiders en bestuurders in het primair en voortgezet onderwijs en in het middelbaar beroepsonderwijs, die graag lezen over onderwerpen waarmee zij in hun dagelijkse werk te maken hebben. DNM legt verbindingen tussen theorie en praktijk, idee en uitvoering, het macro-, het meso- en het microniveau, buiten en binnen, wat er is en wat er zou kunnen of moeten zijn. Ook in het met elkaar verbinden van lezers tot een community wil DNM een faciliterende rol spelen.

DNM sluit aan bij hun actualiteit. Niet door vluchtig mee te gaan in de hectiek en de hypes van alledag, maar juist door de tijd te nemen voor actuele en relevante onderwerpen, die gedegen en vanuit meerdere perspectieven te behandelen en soms van een relativerende knipoog te voorzien.

UITGEVERIJ
KLOOSTERHOF

De Nieuwe Meso is een uitgave van:
Kloosterhof Neer B.V.
Eric Vullers, uitgever
Napoleonsweg 128A,
6086 AJ NEER
T. 0475-597151
info@kloosterhof.nl
www.kloosterhof.nl

Redactie

Klaas Pit - hoofdredacteur
Sietske Hendriks
Laura Kirchner
Pieter Leenheer
Gerritjan van Luin
Jeroen Onstenk
Tanja de Ruijter
Margriet van der Sluis
Anneke Westerhuis
Puk Witte

Correspondenten

Astrid van Buuren
Saskia van Lieshout
Evi van der Meer
Paulo Moekotte
Arie Olthof
Pepijn Paalvast
Renée van Schoonhoven
Hartger Wassink
Judith Weekenborg

Vaste medewerkers

Daniel Bonder
Rudi Schollaert
Roger Standaert
Marc Vermeulen
Willem de Vos
Sietske Waslander

Lay-out en Vormgeving

Marie-José Verstappen
marie-jose@kloosterhof.nl

Marketing

Eric Vullers
T. 0475-597151
eric@kloosterhof.nl

Abonnementen/Administratie

De Nieuwe Meso is een vakblad dat vier keer per jaar wordt uitgegeven. De abonnementsprijs bedraagt €25,- bij een digitaal abonnement.
Neem nu een digitaal abonnement via
denieuwemeso.nl

Abonnementsprijs bij een papieren abonnement bedraagt €79,50 en is af te sluiten via yvonne@kloosterhof.nl.
Voor meer informatie, aanmelden, wijzigingen:

Yvonne van Pol
T. 0475-600944
yvonne@kloosterhof.nl

Verschijningsdata en digitaal beschikbaar

Jaargang 9
Nr. 4 7 december 2022

Jaargang 10
Nr. 1 15 maart 2023
Nr. 2 7 juni 2023
Nr. 3 20 september 2023
Nr. 4 6 december 2023

Aanleveren kopij

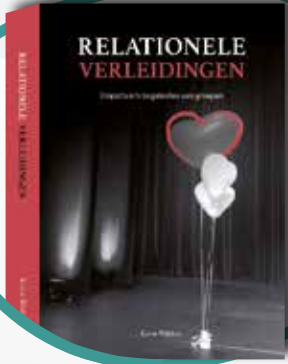
Auteursinstructies kunnen worden opgevraagd via
redactie@denieuwemeso.nl

Reserveren en aanleveren advertenties uiterlijk vier weken voor verschijningsdatum.

© De Nieuwe Meso.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enigerlei wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Uitgever en redactie verklaren dat deze uitgave op zorgvuldige wijze en naar beste weten is samengesteld; evenwel kunnen uitgever en redactie op geen enkele wijze aansprakelijkheid aanvaarden voor de juistheid of volledigheid van de informatie.

Als je kiest voor **inhoud.**

Karen Walthuis, **Relationele verleidingen**

Het werken met groepen in ontwikkeling is prachtig en bevredigend en kan tegelijkertijd ook spannend en doodvermoeiend zijn. Het is in wezen een aaneenschakeling van relationele verleidingen:

- Hoe krijg je een groep mee?
- Hoe laat je een soepel proces ontstaan?
- Hoe ga je verstandig om met je rolmacht?
- Hoe kun je voorkomen dat mensen onbedoeld beschadigd raken?

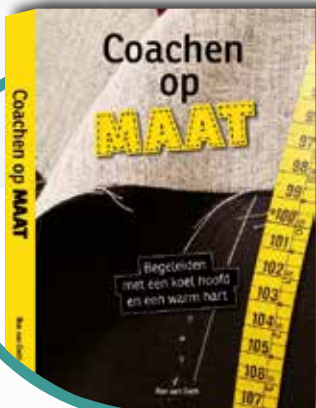
Chris Rooijackers, **Voldoende is het nieuwe goed**

Nergens wordt de ratrace naar succes en geluk zo zichtbaar als in onze verhouding tot het werk. We hebben nooit voldoende en we kunnen nooit voldoende. Daardoor raken we verwijderd van onszelf. Dat moet anders. En dat kán anders. Dit boek neemt je mee in de belevingswereld van het werk.

Ron van Deth, **Coachen op maat**

Er is niet één juiste manier om te coachen. Coachees zijn daarvoor te verschillend en er zijn vele wegen die naar Rome leiden. Dit boek pleit daarom voor 'coachen op maat'. Leidend is wat de coachee wil bereiken en daarvoor nodig heeft. Met een koel hoofd en een warm hart veert de coach mee en doet wat voor haar coachee het beste werkt.

Deze boeken zijn verkrijgbaar bij: coachboeken.nl

www.kloosterhof.nl

Ontwikkelingskansen voor ieder kind

Eindevaluatie Proeftuinen OZA en toolbox

Veel kinderen met een specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoefte krijgen op dit moment binnen de onderwijs- en zorgstelsels niet of onvoldoende ondersteuning. Hoe zorg je voor een flexibeler en duurzamer onderwijs-zorgaanbod voor deze kinderen? In vijftien proeftuinen gingen teams met onderwijszorgarrangementen (OZA's) aan de slag. Nu liggen er een eindevaluatie en OZA-toolbox.

De proeftuinen vonden plaats van mei 2021 tot en met mei 2022. De deelnemers gingen op zoek naar manieren om een passende en duurzame ontwikkelplek voor deze kinderen te realiseren. In opdracht van de ministeries van OCW en VWS begeleidde een aantal mensen vanuit BMC de vijftien proeftuinen. Met onze begeleiding hebben de deelnemers praktijkervaring opgedaan in het opzetten of verder ontwikkelen van een OZA voor deze kinderen binnen huidige wet- en regelgeving. Deze praktijkervaring is ook deelbaar gemaakt.

Ervaringen en leerpunten delen

De deelnemers hebben zeer leerzame en waardevolle ervaringen opgedaan met hoe zij een OZA vanuit deze praktijkplekken ontwikkeld hebben en tegen welke knelpunten zij zijn aangelopen. Deze belemmeringen hebben we in beeld gebracht. Met een planmatige aanpak, expertise op mogelijkheden binnen huidige wet- en regelgeving en investering in netwerksamenwerking met onderwijs- en zorgpartners hebben we samen mooie resultaten behaald voor de onderwijs-zorginitiatieven, maar bovenal voor de kinderen. De bevindingen en opbrengsten van de begeleiding van de proeftuinen OZA hebben we tijdens het project omgezet naar een eindevaluatie en toepasbaar uitgewerkt in een planmatige aanpak (stappenplan) en toolbox.

Download eindevaluatie Proeftuinen OZA en toolbox

Concluderend heeft het project Proeftuinen OZA vanuit de uitvoeringspraktijk inzichtelijk gemaakt wat voor proeftuinen helpend is om maatwerkoplossingen te kunnen bieden en om drempels in het realiseren van een duurzaam onderwijszorgaanbod te beslechten. Deze ervaringen hebben we vertaald naar handelingsperspectieven voor andere praktijken en handzame instrumenten voor de praktijk. Deze perspectieven en instrumenten dragen bij aan het doel dat centraal staat; het doel om recht te doen aan de ontwikkelingskansen van kinderen.

Download via de QR-code →

Of ga naar:
bmc.nl/eindevaluatie-proeftuinen

Hilde Jorna-Leussink
Managing Consultant
Onderwijs en Jeugd
hilde.jorna-leussink@bmc.nl
06 - 83 15 59 52